

CAPUT I.

Explanatio nominis Novale, & Definitio.

Novale homonymon est, seu variae significationis. Jctus Gajus in l. 30. §. 2. ff. de V. S. *Novalem* vocat terram praescisana, quae anno cessavit. Rei rusticae auctores talem terram, seu agrum vervactum *Brachfeld* appellant, cui opponunt terram restibilem, quae singulis annis colitur Gothofredus in not. ad d. L. 30. ein Acker, der alle Jahr besäet wird, und Frucht trägt, prout germanicè interpretatur. Sylvam arboribus extirpatis ad culturam redactam terram *Novalem* dicit Jctus Calistratus in l. 3. §. 2. ff. de term. mot. Utramque interpretationem seu definitionem Novalium ex jure civili desumptam repetiit INNOCENTIUS III. in Cap. 21. de V. S. & tertiam superaddidit, dum Episcopo Caesar Augustano, quid per *Novale* intelligi debeat requirenti, rescripsit in modum sequentem: licet autem quidam dixerint, quod *Novale* sit terra praescisa, quae anno cessat, aliis asserentibus, quod ex sylva, quae arboribus extirpatis ad culturam redigitur, fieri *Novale* dicatur, quarum utraque interpretatio ex legibus civilibus colligitur. Nos igitur inquisit. t. R. quod eam credimus praedecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum piis locis indulgentiam de Novalibus concesserunt, ut *Novale* intellexerint agrum de novo ad culturam redactum, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuisset. Ex hoc loco sat luculenter apparet Pontificem in strictiore significatione accipere *Novale*, quam de jure civili accipi videbatur, & hinc communiter concludunt Canonistae, in hac decimarum materia agrum *Novalem* non dici terram praescisam, quae anno cessavit, sed illam, de qua non exstat memoria, quod aliquando culta fuerit.

Hæc Novalium interpretatio, si solus exterior cortex verborum spectetur, nimis limitata est, & ad hanc quæstionem, quæ de decimis ex Novalibus præstandis movetur applicari nequit, nec unice inculta ad culturam redacta huc spectant, sunt enim decimarum mores diversissimi: in pluribus locis ex pratis, pascuis, hortis, & Sylvis non solvuntur decimæ, quid ergo, Si in formam agri reducantur? Quid, si Sylva arboribus extirpatis ad culturam redigatur? Quid, si maria, paludes & similia exsiccantur? Ex quibus nullæ hæcenus decimæ præstitæ, an hic inferendum foret, agrum non esse *Novalem*? Ita videtur, agrum enim nunquam cultum, *Novalem* esse vult INNOCENTIUS III. in D. cap. de V. S. Sylva autem, maria & paludes agri non sunt, nec prata, pascua & horti sunt agri omnino, & absolute inculti. At res salva est, si Scopis factæ interpretationis ab INNOCENTIO III. in citato Cap. 21. attendatur, noluit enim Summus Pontifex absolute definire *Novalia*, sed tantum mentem quorundam Summorum Pontificum, qui quibusdam piis locis immunitatem & exemptionem solvendi decimas ex agris *Novalibus* concesserant explicare, ne itaque hæc exemptiones à Summis Pontificibus quibusdam piis locis concessæ nimium gravarent ordinarios Decimatores, ideo *Novalia* tam strictè esse accipiendæ censuit Summus Pontifex, & ad agrum de novo ad culturam redactum, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuerit, tantum restrinxit, privilegia enim, quatenus minuunt jus tertii, strictissime sunt interpretanda, atque ita accipiendæ, ut, in quantum fieri potest, à jure communi non recedatur. Aliud verò obtinet, dum agitur de vindicandis aut conservandis Decimis *Novalibus* ipsi Parocho contra alium decimatorem, hoc quippe casu *Novalia* largè & latè sunt interpretanda & dicendum erit, illa non tantum sub se comprehendere agros absolute, & simpliciter nunquam cultos, verum etiam illos, qui quidem aliquando secundum quid culti fuerunt, de quibus tamen non exstat memoria, quod unquam fructus Decimales protulerint. vid. van Espen part. 2. jur. Eccles. tit. 33. cap. 6. per tot. & ad Joan van Werdle jus decimandi consil. 26. pag. 464 & 65. Quamobrem in hac Decimarum materiâ *Novalia* ita definienda esse censeo, quod sint: *omnis fundus vel absolute, vel secundum quid incultus noviter in formam agri redactus, de quo non exstat memoria, quod unquam fructum decimabilem protulerit.*

Non gratis addidi verba posteriora, cum, ut fundus *Novalis* dici queat, non sufficiat, quod noviter in formam agri redactus, aut omnino, aut secundum quid incultus fuerit, sed quod etiam tales fructus non protulerit, ex quibus Decimæ de consuetudine solvi solent, unde si ex pascuis, aut pratis nunc noviter ad formam agri redactis antea Decimarum nomine solutum quid fuerit, non sunt *Novalia* propriè, sed improprie dicta & Decimæ illi (modo Decima-

tor

tor universalis, & non ad certam fructuum speciem restrictus sit) persolvendæ sunt, cui ante mutationem culturæ solvebantur, cum sementis aut fructuum diversitas agri naturam non immutet. *cap. 4. de decim. ibique Gonzalez, Wernde de decim. lib. 4. cap. 1. & ibidem consil. 10. per tot. idem judicium ferendum erit, si ex agro Decimabili pratum, pascua, sylvæ fiat, ut ut de consuetudine loci alia prata non decimantur, terra enim Decimabilis fructum Decimabilem facit, qui alibi non esset Decimabilis. Cardin. de Luca Theat. ver. & just. Tom. 1. Discurs. 15. de Decim. n. 3. & seq. Zypæus Consult. Canon. lib. 3. Consult. 3. n. 3. Covarruvias pract. quest. cap. 37. n. 5.*

Hæc de fundo novali. Ipsæ Decimæ Novales dupliciter veniunt considerandæ materialiter nimirum, seu objectivè & formaliter. Materialiter, seu objectivè spectatæ denotant ipsam decimam partem seu portionem fructuum ex fundo Novali personis Ecclesiasticis solvendam. Formaliter spectatæ denotant jus & facultatem exigendi decimam partem fructuum, in quâ posteriori significatione describi possunt, quod sint : *Jus, seu Facultas exigendi decimam partem fructuum ex fundo Novali provenientium propter Spirituale Ministerium.*

CAPUT II.

An, & cui ex fundis Novalibus Decimæ debeantur ?

QUOD ex fundis Novalibus debeantur Decimæ, eo minùs prudens dubium esse potest, quæ clariùs in Sacris Canonibus decisum, tam ex his, quam ex omnibus aliis agris fructibusque inde provenientibus Decimas esse solvendas, *cap. 6. cap. 22. & cap. 26. de Decim.* Quamvis non negem, quod ejusmodi Decimæ Novalium statim primo anno non præstentur, sed terræ Novales pro diversis locorum consuetudinibus vel duobus vel tribus annis ab earum onere maneant immunes. Barthel. *Opusc. Tom. 2. Opusc. 7. de Decim. sect. 2. §. 1. Assert. 2.* Syring de Decim. *Erste Addit. Decis. 12.* Major autem difficultas in eo est, cuinam Novales debeantur ? Decimæ Novales solvendæ sunt Rectori illius Ecclesiæ, sub cujus Districtu prædia sita sunt. Nicollis *praxis Canon. Tom. 1. de Decim. n. 60.* Sicut agri tributum præstari debet in eâ civitate, intra cujus terminos possidetur *l. 4. §. 2. ff. de censib.* Sunt enim Decimæ onus prædiis in divisione parochiarum impositum Gonzalez *ad cap. 18. de Decim. n. 2.* Petrus Rebuffus *de Decim. q. 7. n. 3.* Idcirco jus commune semper præsumit facultatem exigendi Decimas pertinere ad locorum parochos,

ita, ut propter generalem juris assistentiam, quam respectu omnium Decimarum intra suarum parochiarum limites existentium habent, non teneantur probare jus decimandi ad se pertinere, sed contrarium, id est privilegium, aut præscriptionem, aut consuetudinem aliumve exemptionis titulum alleganti (etiam si Episcopus foret) probatio incumbit. *Cap. ult. de restit. Spoliat in 6. Gonzalez loc. cit. Petrus Rebuffus cit. Q. n. 7. Wames. Consil. Canon. Tom. 2. Consil. 446. n. 2.* Id, quod dixi, contrarium alleganti onus probandi incumbere, cum grano, uti ajunt, salis intelligendum est, casu enim, quo provocans ad exemptionis titulum est in possessione libertatis, quæ ex parte adversa negari nequit, & utitur remedio possessorio, puta interdicto *uti possidetis*, instituta actio fundata, & pro possessore pronuntiandum est, prout in Camera Imperiali judicatum esse refert L. B. de Cramer *Observ. tom. 1. Observ. 402.* Interdum tamen Decimæ alterius esse possunt ex infeudatione vel privilegio aut præscriptione, nam olim laicis beneficii loco decimæ in feudum datæ sunt, antequam id prohiberet Concilium Lateranense, quod generale vocant. *cap. 7. de his, quæ fiunt à prelati sine Consens. Capit. Moneta de Decim. cap. 5. n. 66.* Præterea Decimas in aliena Parochia Monasteriis, & Capitulis concessas legimus in *Cap. 68. caus. 16. q. 1.* & posset etiam hodie Summus Pontifex, jus percipiendi Decimas & quidem directum laico donare. Barthel. *Opusc. 7. Sect. 5. §. 4.* Cardin. de Luca *Tract. 3. part. 1. de Regular. Discurs. 2. N. 5.* item una Ecclesia 40. annorum spatio Decimas ad aliam pertinentes præscribit. *cap. 1. de præscript. in 6. cap. 6. de præscript.* Sed hoc modo laici Decimas acquirere nequeunt, quia jurium Spiritualium legitima possessio in illos non cadit. *cap. 7. de præscript.* Præscriptio autem sine possessione esse nequit; ergo si Laici sint incapaces possessionis, per necessariam consequentiam præscribere non possunt. Moneta *de Decim. cap. 5. n. 114. & seqq.* Quod tamen restringendum esse puto ad præscriptionem Decimarum Ecclesiasticarum. Nam laicus contra laicum Decimas ante prohibitionem Concilii Lateranensis à Laico possessas, utpote ad usus prophanos & commercium humanum deductas præscribere potest. Schmier *lib. 3. tract. 1. cap. 3. Sect. 2. §. 3. n. 104.* Schmaltzgrueb. *de Decim. n. 45.* Hæc principia servire poterunt ad intelligenda sequentia. Redeundo ad quæstionem, ad quem pertineant decimæ Novalium? In laicis expedita res est, licentiam decimandi ipsis indultam ad Novalia non pertinere, prout id disertè expressum habemus in *cap. 25. in fin. de Decim. cap. ult. §. 1. & fin. eod. tit. in 6.* quia talis concessio tam propter personam laici non implentis ministerium spirituale, quam propter præjudicium Ecclesiæ Parochialis odiosa, & restringenda est. Gloss. *ad cit. cap. 25. lit. D.* Capitula, & Conventus Monachorum, quod attinet, vulgo receptum est, Clericos vel Religiosos, qui in aliena Parœcia

De.

Decimarum perceptionem præscriptione adepti sunt, in Novalibus nihil juris habere, & Decimas à Parocho, cujus terminatione fundi continentur, rectè vindicari, idque hâc ratione nititur, quia jus percipiendi Decimas de terrâ Novali minimè ab ipsis præscriptum fuit, etenim usucapio, & præscriptio sine possessione non procedit. *Cap. 3. de probat. l. 25. ff. de usurpat. & usucap.* At verò dici non potest circa Novalis agros usum & possessionem aliquam Decimarum fuisse, cum hic locus ex novâ culturâ fructum producere cœperit. Covarruv. *Var. resolut. lib. 1. cap. 17. N. 13.* Wames. *cit. conf. 446. n. 3.* Syring de *Decim. cap. 13. Observ. 110.* Petrus Rebuff. de *Decim. q. 14. n. 9. & seqq.* Quod, si vero Capitulo vel Monasterio jus decimandi sit concessum, Decimæ Novalium etiam ei debentur Gloss. in *cap. 27. de Decim.* Monet. de *Decim. cap. 4. n. 65.* Et veteres Canonistæ sic inter se componunt. *Cap. 27. & Cap. 29. de Decim.* Mihi tamen magis probabile videtur Novalis Decimas, si penes alium Decumanæ exactionis facultas, sive per indultum Summi Pontificis, sive per temporis diuturnitatem illi acquisita, consistat, esse ipsius Parochi, cujus in Parœciâ fundi Novalis siti sunt, nam dict. *cap. 29.* non meminit expressim de præscriptione, & istæ voces *ab antiquo* illam non includunt: quis enim non videt rectè etiam adaptare posse concessionibus Decimarum, quæ à multis jam annis in homines Ecclesiasticos collatæ fuerant: Sanè ratio, quam ibi adducit Summus Pontifex Decimas Novalis ideo ad Parochos procul dubio pertinere, quia Decimarum perceptio de jure communi ad Parochos pertinet, generalis est, & privilegiatos Decimatores æquè submovet, ac eos, qui præscriptionis ope nituntur, eapropter privilegium capiendi Decimationes in alienâ Parochiâ restringendum est, ut, quanto minus fieri poterit, à jure communi recedat, idque suadet Ecclesiarum Parœcialium utilitas, quæ factâ extensione maximum gravamen peterentur, privilegia autem strictè sunt accipienda, maximè quando lædunt jus tertii, & ei præjudicium inferunt. *cap. 6. de consuet. & cap. 7. de privileg.* deinde fulcitur hæc sententia *cap. 2. §. 2. de Decim. in 6.* ubi S. Pontifex ALEXANDER IV. decernit eos, qui ab Apostolicâ Sede obtinuerint Novalis Decimas, cum impetrationis tempore antiquas modo possiderent, obtentu hujus Indulti non posse sibi ultra Novalium medietatem adserere. Ex quo primum colligitur, concessionem Decimarum Novalium, etiamsi expressa fuerit, & simpliciter ac indefinitè concessa, nihilominus valde coangustari, ne Parœcialis Ecclesiæ commoda subtrahantur. Deinde sic argumentari licet, in eâ constitutione non agitur solum de Laicis, sed potius de Clericis & Monachis, ut constat de ultimâ clausulâ, quæ Cisterci- & Carthusienses excipit, nec eo ipso, quo personæ DEI servitio addictæ veteribus Decimis potiuntur, Novalium emolumenta ad illas pertinent, alioquin frustra eorum percipiendorum

copiam à S. Pontifice impetrarent, nec distinguit decretalis, unde prius decimæ antiquæ illis obvererint. Ita mecum sentiunt Bartel *Opusc. 7. Sect. 6. §. 1. Affert. 6* Covarruv. *Var. resolut. Lib. 1. Cap. 17. N. 13.* Pet. Rebuff. *de decim. 7. 14. N. 29.* van Espen *p. 2. Jur. Eccles. tit. 33. cap. 6. n. 19. & p. 4. Tract. de Jure Paroch. cap. 1. §. 10.* ubi refert, quod hæc sententia ferè omnium locorum moribus, & rerum judicatarum autoritate firmata sit, Gonzalez *ad cap. 4. de Decim. n. 9.* Barbosa *in cap. ex part. de Decim. n. 3. & de offic. & potest. Paroch. cap. 28. n. 58.* Bagnudelli Bassi *in Bibliot. jur. verb. decimæ n. 101.* Cui tamen sententia adnectenda est exceptio: nisi is, qui præscripsit, vel consuetudine aut privilegio in aliquâ Ecclesiâ decimas recipit, rationabilem causam afferat; per quam ostendatur, ipsi quoque ex terris Novalibus deberi, *dict. cap. 29. sub fine.* exemplum esse potest, si Clericus, aut Regularium congregatio possederit Novalium decimas, tempore immemoriali sine titulo, aut cum titulo 40 annis *cap. 6. de præscript. & cap. 1. eod. tit. in 6.* Zypæus *consultat. canon. lib. 3. cons. 7. n. 6.* item si verba privilegii personis Ecclesiasticis à summo Pontifice concessi talia sint, ut salvâ verborum proprietate ad prædia prius culta restringi nequeat. v. g. *concedimus omnes, & quascunque decimas talis territorii.* Tale privilegium etiam decimas Novalium comprehendere docet Bathel *loc. citat.* quia, qui totum dicit, nihil excludit. Rebuff. *cit. q. n. 31.* Plures & alias limitationes, ac exceptiones plenâ manu suppeditant authores supra citati. Opponitur supra dictis memoratum *cap. 27.* quod Novales decimas assignat ei, qui eodem loco, ubi Novalia exsurgunt, alicujus privilegii vigore decumanos redditus possidet, sed animadvertendum est in hoc capitulo, quod integrum refertur in tertiâ compilatione apud A. Augustinum *cap. 3. de decim.* jus decimarum indultum fuisse Monachis, quibus ante Paræciales Ecclesiæ fuerant unitæ, illud autem præscriptione, vel alio modo amiserant, prout insinuant verba *Parochiarum tuarum*, quare mirum videri non debet, quod ex primâ concessione Novalium decimæ etiam simul concessæ censentur, cum hoc privilegium à jure communi non recedens, sed potius illud innovans, & reducens nequaquam odiosam reputari debet, ideòque applicari hic potest regula, quâ utitur S. Pontifex *in dicto cap. ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, ita passim *DD. supra citati.*

Jure communi consonat praxis, quæ Parochis adjudicat decimas Novales grossas, ut vocant, decimatoribus exclusis, cautè tamen est distinguendum inter parochum *habitualement*, seu *Pastorem primitivum*, & *actualement*, seu *Vicarium perpetuum*, non enim huic, sed illi debentur decimæ Novales Barthel. *Opusc. 7. de decim. sect. 5. & 6. §. 1.* Cum enim decimæ Novales de jure communi specialiter spectare dicantur ad Ecclesias Parochiales, consequenter eodem titulo spectant ad illos, qui has Ecclesias vi concessionis tenent, & possident tanquam proprias, cum
omni-

omnibus suis proventibus, seu juribus *temporalibus* ad eas Ecclesias pertinentibus, quare & observavit Zypæus *consultat. canon. lib. 3. consultat. 7. de Decim. n. 6.* quod Novalia pertineant ad eos, qui habent jus *primitivi Pastoris* tanquam in propriâ Parochiâ excreſcentia, atque eâ de causâ in his non obtinere Dispositionem *Cap. 2. de Decim. in 6.* eo quod duntaxat dictum Capitulum loquatur de perceptione Decimarum ex privilegio in *Parochiis alienis*, similiter Wameliſius *conſil. 440. n. 10.* respondere non dubitavit, Decimas Novales pertinere ad eos, qui Ecclesias incorporatas, seu unitas possident, & vocantur primitivi Pastores, per hanc enim incorporationem eis universalitas omnium fructuum, & Decimarum relicta est, & omne jus ad Monasteria, & Capitula translatum, Parocho actuali seu Vicario perpetuo solo jure competentia, seu congruæ portionis, unde se suosque alere, & Ecclesiastica onera supportare valeat, salvo *Cap. 12. & 30. §. qui vero de præb. & dignitat. van Espen in Disſertat. Canon. de priſt. Altar. & Ecclesiar. incorpor. Cap. 2. §. 4. nec non in Supplemento ad tit. 33. cap. 3. n. 8. Petrus Rebuffus Tract. de congruâ port. n. III. & 13.*

Si quidam terrarum tractus Ecclesiæ certæ non sunt assignati puta montes, vel ingens nemus, aut inculta planities, adeo, ut inter adjacentes Ecclesias una non possit magis sibi vindicare, quàm alia. Quæritur, quid juris servandum sit? Cum Novale instituitur, & non appareat, in qua Paroeciâ existat, cuinam videlicet solvendæ sint ejus Decimæ, rescribit ALEXANDER III. *cap. 13. de Decim.* Episcopo Brixienſi ex ipsius arbitrio pendere, utrum Decimas de ejusmodi Novalibus ad usum proprium, & sua stipendia retinere, & mensæ suæ commodis applicare, vel ipsas Ecclesiæ alicui attribuire velit; quippe Episcopus verus est Dispensator honorum Ecclesiasticorum, ideòque olim, antequam singulis ministeriis certi redditus adjuncti, & Parochiarum divisio (quam cum Clarissimo auctore Thesium de Parochiis hic Colonia anno 1764. propugnatarum ad initium Sæculi IV. & ad tempora CONSTANTINI MAGNI refero) facta esset, res & obventiones Ecclesiarum erant sub manu & Dispositione Episcopi, qui per Diaconos, & Oeconomos, ac Defensores ea administrabat, & inde divini cultûs ministris alimenta dari curabat, sicut jubent canones Apostolorum. *C. 24. caus. 12. q. 1. Concil. Agathens. can. 26. & Concil. Aurel. I. can. 17.* Sin autem Novale certâ Parochiâ concludatur, Decimas habere debet Parochus illius loci, in quo exſurgit, salvâ parte quartâ, quæ Episcopo pendenda secundum *cap. 16. de offic. jud. Ordin. & cap. 4. de præscript.* Quid si inter duas Parochias Novale exſurgat? Placet fructus decimandos, qui ex eo proveniunt, utrique communicari, & divisionem fieri pro modo limitum, habita ratione partium telluris noviter excultæ, quæ hanc, vel illam Parochiam

subintrant, ita, ut, si limites unius Parochiæ veniant usque ad tres partes Novalium, illa Ecclesia habebit tres partes Decimarum, altera aliam partem; eo referri potest §. *insula 22. insit. de rer. divis.* Petrus Rebuffus *de Decim. q. 14. n. 4. & 5.* Moneta *de Decim. cap. 4. n. 53. & seq.* Vallens. *tit. de Decim. §. 9. n. 3.* Nonnullis indulta fuisse jam pridem privilegia etiam Decimas Novales percipiendi supra modo insinuavi eaque supponit ALEXANDER IV. *in cap. 2. de Decim. in 6.* Quod totum fere est ad interpretationem, & explanationem illorum privilegiorum ac imprimis declaratur, quod si indultum sit, ut Novaliū Decimas pro eā portione quis percipere valeat, quā veteres percipiebat, id non intelligatur imprimis de Novalibus, quas tempore indulti Apostolici alii possidebant, nec extendatur ad alias, nisi in his tantum locis, ubi veteres tunc, quando dictum indultum impetratum fuit, ipsi impetratores habebant, & pro eā solummodo portione, quā ipsi tempore impetrationis hujusmodi percipiebant antiquas.

Secundò declaratur indultum de percipiendis Decimis Novalibus obtentum ab iis, qui tempore impetrationis *totaliter* veteres percipiebant Decimas, ultra medietatem Decimarum Novalium non extendi, quia, ut inquit S. Pontifex, non est veri simile, quod, si plena veterum perceptio fuerit concessa, Apostolica Sedes pariter, & similiter Novalium Decimas in tam grave Parochialium Ecclesiarum dispendium indulgisset, Cistercienses, & Carthusiani hoc edicto non comprehenduntur §. *1. d. cap. 2.* Ex his, perquam manifestum est, sollicitè cavisse Pontifices, ne per privilegia indulta de percipiendis Decimis nimium gravarentur ii, quibus de jure, & ex primā institutione Decimæ debentur, van Espen *p. 2. tit. 33. cap. 6. n. 24.* Petrus Rebuffus *de Decim. q. 14. n. 34. & 36.*

CAPUT III.

An status sæculares regalium aliove jure possint prætere Novalia?

STatus sæculares tam Catholici quam A catholici Decimas Novalium prætere dere non valent. 1) *jure incultorum.* Nam non omnia Novalia sunt *ex ejusmodi incultis agris, qui ex jure territorii ad Principem spectant*, plures dantur fundi privatorum nunc primū ad culturam redacti, qui vel prorsus inculti fuerunt, nullosque fructus tulerunt, vel qui extirpatis arboribus exsiccatisve aquis in formam agri fuerunt redacti. Si de *incultis publicis, que ut bona va-*
cantia

centia principis sunt : 2. *feud.* 56. Sermo instituitur, illorum Decimæ iterum illis non cedunt, cum non sequatur, cujus est fundus, ille jus Decimarum habet, quippe quod à proprietate longè distat, & diverso planè fundamento nititur, cum ipsos etiam Reges, ac Principes de fundis suis patrimonialibus olim solvisse Decimas, & adhucdum solvere adeo manifestum sit, ut in dubium vocari nequeat. 2) *Tributi loco* Moris quidem olim fuit, ut homines Decimas fructuum Regibus suis præstarent, Sicilia, Sardiniaque Romanis dabat Decimanum fructum, deinde aliæ provinciæ ex agro culto Decimam fructuum, ex pascuis quintam, quin & Samuel inter jura Regum *lib. 1. cap. 8. v. 15. Rex, inquit segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit.* At hæc Decimæ, quæ *tributum Reipublicæ* erant, haud sunt confundendæ cum illis, quas DEUS Sacerdotibus assignavit in peculiarem sustentationem, Principes *jus tributorum* jure Regalium omnino exercent, eaque agris fundisque privatorum imponunt, salvis adhucdum Decimis Ecclesiæ aliisque, qui ab Ecclesia jus suum habent, præstandis. Nec 3) *Vi jurisdictionis* ut quidam volunt, sibi asserere possunt. Nec 4) *titulus Superioritatis territorialis* hic applicari potest, quis enim unquam connexionem inter jurisdictionem, Superioritatem territorialem & Decimas utpote jura ex diversis omnino fontibus promanantia mente concipere potest? Nec 5) *vigore juris venandi*, quia Decimæ hujus pertinet non sunt, nec cum iis quidquam commune habent, possunt tamen ejusmodi status, si quod damnum in sua venatione per Novalia sentire sibi imaginentur, illis censum vulgo *Vereute Zins* imponere. Barthel. *Opusc. 7. Sect. 4. §. 1. Assert. 3. Werndle de Decim. lib. 4. cap. 3. & 5. Zypæus jur. Pontif. nov. lib. 3. de Decim. n. 10. 11. & 12. & inter protestantes Boehmer jur. Eccles. protest. lib. 3. tit. 30: de Decim. §. 61. & seq.* Qui §. 64. usque adeo secundum principia protestantica ita concludit: *deficiente lege provinciali de fundis Novalibus Decimas vel nullas & nemini ex necessitate vel si quis existimaverit Decimis non eximenda Novalia, ne sic quidem præcisè Principi sed potius Parochis vel Pastoribus esse præstandas, addatur L. B. de Cramer Observ. Tom. 2. p. 1. Observ. 478. §. 3. lit. C. Nec pax Religiosa (ad quam Syringius sententiæ contrariæ acerrimus Defensor de Decimis cap. 7. §. 7. provocat) quidquam obstat, quæ jus percipiendi Decimas Novales indistinctè Dominis territorialibus non addicit, sed solummodo possessionem illorum statuum, qui Decimis antea fructi sunt, confirmat. L. B. de Cramer loc. citat. lit. A.* His omnibus pro statibus Catholicis (A Catholicis illam non admittunt) superaddi potest hæc ratio, quod Decimæ tam Novales quam antiquæ ex primævâ suâ naturâ sint jura spiritualia, vel res Ecclesiasticæ *tot. tit. de Decim.* Quid? quod juxta jura Canonica Decimas Novales Principibus Catholicis non, sed *Parocho loci* competere ipsi protestantes tes-

tantur L. B. de Cramer, & Boehmer *loc. citat.* Quomodo ergo Catholicus has illis attribuere audeat. Appositè ad rem refert van Espen *part. 2. tit. 33. de Decim. cap. 6. n. 25.* Testamentum HENRICI III. Ducis Brabantiae, in quo inter cœtera ordinat, *item per totam terram Brabantia generaliter Decimas Novalium restituimus Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ad quas pertinent pleno jure, Brabantiae enim Duces Novales Decimas olim sibi postulasse, rectius instructos autem Ecclesiae resignasse docet Zypæus loc. cit. in fine.*

CAPUT IV.

De exemptione à solutione Decimarum Novalium.

CERTUM est, posse aliquem eximi ab obligatione solvendi Decimas tum antiquas, tum Novales, ut omnes fatentur, & clarè decisum est *in cap. 24. de Decim.* ubi: *cum igitur quilibet Decimas solvere teneatur, nisi à prestatione ipsarum specialiter sit exemptus* Schmaltzgrueber *de Decim. n. 52.* dummodo parochis aliisque curatis de congruâ sustentatione aliundè provideatur. Acquirunt autem exemptio à solvendis Decimis 1) *privilegio Summi Pontificis cap. 3. & 18. de Decim.* qui solus propter supremam in Ecclesiis, res & jura Ecclesiastica potestatem privilegium hoc dare potest, Barthel *Opusc. 7. de Decim. Sect. 7. §. 1. Assert. 2.* Gonzalez *ad cap. 4. de Decim. n. 9.* Olim constitutione PASCALIS II. & aliorum Pontificum benevolentia datum erat omnibus religiosis, clericisque communiter viventibus, & Hospitalariis Templariisque, qui religionis causâ ad tutandos christianos contra infidelium aggressuras & incursiones coeferant, & in voto castitatis, obedientiae & abdicationis propriorum bonorum vitam ducere profitebantur. Ne cogerentur Decimas solvere laborum suorum & propriorum nutrimentorum *cap. 47. caus. 16. q. 1.* ubi ratio offertur, quia omne, quod residuum est de illorum redditibus, in causas pias erogandum sit, dicente Domino: *quod superest, date Eleemofinam.* Verum, cum hæc immunitates juribus Parœciarum nimis detrahorent ADRIANUS IV. eas restrinxit & statuit. Ut fratres Ordinis Cisterciensis, Templarii, qui sub CLEMENTE V. *in Concilio Viennensi* ob certas & graves causas sunt extincti, ut Historiarum auctores narrant *Platina in Vita CLEMENTIS V.* & Hospitalarii duntaxat tali exemptione uterentur, cœteris verò religiosis, & canonicis regularibus concessit, ut Decimas non deberent de hortis, de nutrimentis animalium suorum, & de Novalibus, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolerent. Ideoque GREGORIUS IX. *in cap. 17. de excessib. Prælator.* redarguit quosdam Ecclesiae Præsules, qui ex hortorum proventu à Dominicanis & fratribus Minoribus

De-

Decimas extorquebant. Attamen his non obstantibus, quod decurtata essent privilegia Monachi albi (qui sunt Cistercienses, & alii Religiosi, qui recenter exorti nivea indumenta sumpserunt) & nigri (per hos intelliguntur Benedictini, qui olim in maximâ commendatione habebantur, & ita denominati sunt ab atrâ veste, quâ etiam omnes Monachi antiquitus sunt usi ob humilitatis, & luctûs speciem) nec non aliæ quædam cœnobarum familiarum occasione exemptionum, quas antiquitas Ecclesia Romana ipsis tribuerat, Decimarum solutionem detractabant, quæ res multarum querimoniarum materiam præbuit, & in Synodo Lateranensi habitâ sub ALEXANDRO III. circa annum Christi 1180. acriter disputata est à Clericis allegantibus privilegia non solvendarum Decimarum Monachis data, Ecclesiis inopiam afferre, illos esse opulentissimos, Monasteria nova passim in Urbibus, & pagis construere, latifundiorum acquisitionibus quotidie augeri, & ita rem deducendam fore ad eum statum, ut Ecclesiastici à Religiosis victûs solatia petere debeant. Hæ & similes expostulationes in œcumenicâ Synodo exaudita sunt, & causa ad ALEXANDRI III. Papæ judicium & notionis examen fuit remissa, illæ igitur justæ hominum Ecclesiasticorum petitioni satisfaciens jussit Monachos onera decimationum agnoscere, exceptis rebus, quarum gratiam eis fecit ADRIANI Sanctio *cap. 10. de Decim.* Idem ALEXANDER privilegium præclaro Cisterciensium Ordini datum, quo liberantur à Decimis laborum suorum præstandis explicat in *cap. 12. eod. tit.* contra maliciosam quorundam interpretationem, qui verba calumniantes illud ad *Novalia* coercabant. Querulis nondum cessantibus, & ad INNOCENTIUM III. per diversos Episcopos, & præcipue per quinque ecclesiensem delatis Summus Pontifex mediantibus literis commonebat ipsos Cistercienses, imò comminebat abolitionem privilegii iis concessi super exemptione Decimarum, ut constat ex Epistolâ 85. ipsius Pontificis *lib. 16.* quam integram refert Gonzalez ad *cap. 34.* Cistercienses lectis hujusmodi literis in Capitulo generali habito sub ARNALDO II. statuerunt, ut fratres sui Ordinis in futurum prædianon emerent, nisi forte pro Monasteriis de novo fundandis, & acquisitas possessiones colonis locarent. *cap. 34. de Decim. in princip.* Primò igitur Monasteriorum Præpositi acquisitiones suas, quarum frequentia, offensionis & querimoniarum materiam præbebat, cohibere procurârunt, ut suo privilegio aliquem modum afferrent; mox INNOCENTIUS III. cupiens plenius consulere utilitati Ecclesiarum & generaliter edicere de Religiosis omnibus, qui à pendendâ suorum laborum decimâ exemptione gaudent, statuit in Lateranensi Concilio generali, ex cujus *canone 55. cap. 34. de Decim.* desumptum est, ut ex prædiis Decimationi obnoxiiis, quæ Cistercienses aliique Regulares paribus privilegiis honorati postmodum acquisituri essent, Decimalis census redderetur, sive ea locarent.

sive propriis manibus vel sumptibus excolerent, quo tamen posteriori casu prius immunes censebantur. Juxta hanc itaque sanctionem prerogativa, quam habent Cistercienses alique paribus privilegiis praediti, ut terrarum suarum, quibus ipsi adhibent culturam, Decimas praestare non teneantur, pertinet tantummodo ad fundos ante Synodum Lateranensem sub hoc Pontifice anno Pontificatus sui 18. & redemptionis humanae 1215. ut Gøtheffridus Colonienfis in *annalib.* hoc anno, habitam partos. MARTINUS V. (prout refert Zypaeus *lib. 3. de Decim. consult. 8. n. 5.*) praeaudato Ordini Cisterciensi generaliter indulgit, ut à Decimis essent immunes tam de possessionibus habitis ante & post Concilium Lateranense, quam de cætero habendis non tantum, si propriis sumptibus illas excolerent, sed etiam si aliàs quomodocunque & qualitercunque excolerentur. Quod & SIXTUS IV. confirmavit. Majorem adhucdum libertatem Societati Jesu concessit GREGORIUS XIII. primâ Januarii anno 1578. teste Valensi *de Decim. §. 8. n. 2.* dubitat quidem praeaudatus Zypaeus *loc. citat.* de viridi horum privilegiorum, quatenus excedant privilegia corpori juris inserta, observantiâ, contrarium tamen tuetur Wames *de Decim. Consult. 450.* & in his similibusque privilegiis specialiter cuidam Ordini Religiosorum concessis expressam derogationem privilegiorum in corpore juris clausorum necessariam non esse, sed sufficere illam clausulam generalem non obstantibus &c. docet Gonzalez *ad caput. 34. de Decim.*

Superioribus addendum est 1) concessâ remissione à Decimis Novalium, terram, quæ semel Novalis fuit, semper ejusdem conditionis existimari, ut privilegiati ejus ratione decimas non praestent, nec lapsu temporis in jus commune aliorum agrorum transire *cap. ult. de privileg.* 2) Privilegium non solvendi decimas de Novalibus, intellige de iis, in quibus alter tempore concessi privilegii non habet quasi possessionem percipiendi decimas *cap. 31. de privileg.* ne fiat tertio praedictum praeter intentionem concedentis. Covarruv. *variar. resolut. cap. 17. n. 14.* Begnudelli Bassi *verbo decima n. 18. & 103.* 3) Probabilius esse: quod privilegium absolute concessum de non solvendis decimis ex propriis praediis, etiam extendendum sit ad Novalia post concessum privilegium exculta, quia verba generaliter, & indefinitè loquentia secundum propriam suam significationem de omnibus praedialibus decimis tam praesentibus, quam futuris intelliguntur. confirmat hoc *cap. 10. de decim.* ubi privilegium exemptionis concessum cisterciensibus comprehendit etiam praedia Novalia. Barthel. *supracit. loc. §. 2.* Schmaltzgrueber *de decim. n. 56.* Nec dicet quis privilegium percipiendi decimas juxta superius dicta non extenditur ad Novalia, ergo à pari &c. Nam probè est distinguendum inter privilegium negativè uti est: decimas nullas, aut non solvendi, & positivè uti est decimas colligendi conceptum, illud enim latius patet, & involvit nega-

negationem absolutam, quæ vera non esset, si ex quibusdam prædiis, qualia autem utique sunt Novalia, aliquid solvere deberet privilegiatus: e contra privilegium colligendi decimas non involvit affirmationem absolutam de decimis omnibus etiam nondum existentibus, sed vera adhuc est, licet tantum ad decimas actu debitas restringatur Pichler *de decim. n. 19. & 27.* Pirhing *in Synop. de decim. sect. 5. §. 2.* aliud foret, si privilegium non generalibus terminis & indefinitè datum, sed ad prædia præsentia esset restrictum, aut si privilegium cedat in enormem læsionem Ecclesiæ Parochialis. *cap. 9. de decim. & ratio est, quia in concessione privilegii includitur tacita conditio: nisi enormiter lædatur Ecclesia Parochialis.*

2) Conventione, quæ si temporalis sit, & ad vitam singularis decimatoris v. g. Parochi extensa nullâ, si perpetua, & remissio purè gratuita, Pontificiâ, si non gratuita, sed interveniat aliqua transactio, permutatio, aut compensatio Episcopali authoritate, confirmationeque indiget, rationem diversitatis vid. apud Schmier *lib. 3. tract. 1. part. 3. cap. 3. sect. 3. §. 4. n. 51. seqq.*

3) Consuetudine legitimè introductâ *cap. 18. 20 & 32. de decim.* in quibus textibus summi Pontifices consuetudinem circa decimas præprimis inspicere, & servari volunt. Eâque ex causâ plurimis in locis factum est, ut obligatio solvendi personales decimas penitus cesset, ad talem consuetudinem autem introducendam tempus immemorabile cum Engelio *de decim. n. 46.* requirit Barthel *loc. supra cit. §. 2. aliique.*

4) Præscriptione non tantum à personis Ecclesiasticis, sed etiam à laicis: eo quod illa exemptio non sit aliquid spirituale, sicut nec ipsa obligatio est aliquid spirituale, sed est jus quoddam temporale, seu usurpatio naturalis libertatis, colligendi integros fructus ex agro proprio, quatenus decimator jus decimandi intermittit. Covarr. *var. resolut. lib. 1. cap. 17. n. 10.* requisita hujus præscriptionis vide apud A. A.

CAPUT V.

Quænam actiones & remedia competunt decimatori,
& quisnam sit iudex competens in causâ decimarum,
item de pœnis eas non solventium.

UT decimatores possint decimas, sive antiquæ sive Novales sint, exigere cum effectu, varia juris remedia & actiones illis competunt, tum ratione fructuum decimabilium, tum ratione ipsius juris decimandi. Ratione fructuum interest, num à solo & à reliquo fructuum cumulo separati sint, & decimatori portio sua assignata

signata, nec ne? si à solo & à reliquo cumulo separati, & decimatori pro sua portione assignati, ut ut traditio nondum facta sit, quæ per canones suppletur, competit ipsi dominium, potestque propterea ejusmodi fructus vindicare, ad quemcunque possessorem devenerint Pet. Rebuff. *de decim. quest. 9. n. 7. & 14.* ac casu, quo fructus nec à solo, nec à cumulo separati sunt, decimatori non competit jus in re, sed jus ad rem, sive ipsos fructus decimabiles separandos, & præstandos, ita ut pro iis prodita sit *condictio ex canone personalis in rem scripta*, quæ actio & contra tertium fructuum non decimatorum possessorem datur. Pirhing *Synops. tit. de decim. sect. 8. §. 2.* imo non tantum contra possessorem, sed etiam contra illum, qui fructus indecimos per dolum & latam culpam destruxit, ad æstimationem fructuum decimabilium. Sæpe laudatus Barthel *de decim. sect. 8. §. 1.*

Si controversia vertatur *de ipso jure decimandi*, refert, an agatur *judicio petitorio*, an *possessorio*, si *petitorio*, decimatori competit actio tum *confessoria* contra omnes, qui ipsum turbant in usu & exercitio decimandi, tum *negatoria utilis* adversus omnes, qui sibi jus decimandi in illo districtu asserunt, ratio est, quia quamvis utraque hæc actio directe vel ex verbis legis pro asserendâ, vel negandâ servitute prodita sit, §. 2. *instit. de act. l. 2. ff. de servit. vindic.* cum tamen in aliis juribus incorporalibus non dissimilis sit ratio, ex mente legislatoris in hisce juribus (puta decimandi, piscandi, venandi &c. asserendis, & vindicandis) utilem quoque competere dicendum est Gloss. in *cap. 26. de decim.* Petrus Rebuff. *de decim. q. 9. n. 11.* Non enim dedignantur sacri canones præsertim in actionum materiâ pro re natâ leges Imperiales imitari, *cap. 1. & 2. de N. O. N.* si agatur *possessorio*, dantur interdicta *adipiscendæ adeptam retinendæ* aut *amissam recuperandæ possessionis*. *Adipiscendæ* judicium tunc intenditur, quando quis decimarum possessionem, sibi acquirere contendit, quod facilius est in Parocho propter generalem juris assistentiam, quam ipse habet, *cap. 2. de restitut. spoliat. in 6.* In aliis verò decimatoribus tunc locum habet, quando ex iustis titulis v. g. privilegii, transactionis, præscriptionis &c. agunt. In *possessorio retinendæ* narrat Parochus loci, aliusve decimator se esse in possessione vel quasi juris percipiendi decimas, ac proinde se rogare, ut contra turbantem possessionem suam iudex ipsum tueatur, ac manuteneat, prodito hunc in finem interdicto utili *uti possidetis* textus, & DD. in §. 4. *instit. de interdict. & l. 2. ff. uti possidet.* In *possessorio verò recuperandæ* contendit, ut ante omnia in pristinam possessionem restituatur mediante interdicto *unde vi*, *can. redintegrandæ caus. 3. q. 1. l. 1. ff. de vi & vi armatâ.* Si laicus aut clericus à Parocho loci decimis spoliatus ad recuperandam quasi possessionem decimarum agat interdicto *unde vi*, non est restituendus, antequam titulum suæ quasi possessionis probet *cap. 2. de restitut. spoliat. in 6.* Aliud dicendum erit si constet, quod talis laicus clericusve longo & notabili tempore

in

in possessione decimarum pacificâ & non turbidâ fuerit, tunc præsumptio juris communis favens parocho cedit veritati oppositæ & spoliatus ante omnia in possessionem restituendus, ex regula generali traditâ in text. l. 1. §. 30. ff. de vi & vi armat. cap. 5. de restitut. spoliat. & cit. cap. redintegranda. Pichler de decim. n. 40.

Judicem in causâ decimarum quod attinet ibidem distinguendum est inter judicium petitorium & possessorium si in petitorio de proprietate sive ipso jure decimandi agatur, quæstionis desuper motæ cognitio definitioque ad forum, seu judicem Ecclesiasticum pertinet. juxta communem. suffragante praxi cameræ imperialis, utpote quæ appellationes in causis decimarum in petitorio non recipit teste Gailio lib. 1. observ. 38. n. 1. & 2. Ratio est: quia causæ Ecclesiasticæ, & his annexæ ad forum Ecclesiasticum spectant, tales autem sunt causæ decimarum, quando de iis contenditur in petitorio cap. 15. & 25. de decim. Ex quo inferitur: sæculari judici non competere cognitionem quæstionum: an alicui aut cui competat jus veteres aut Novales decimas ex his vel illis fundis percipiendi? ex quibus fructibus, quomodo & quâ formâ sint solvenda? an privilegio, consuetudine, præscriptione, insensatione, aliavæ ratione eas percipiendi jus, aut facultas, vel ab iis solvendis immunitas sit acquisita? quia hæ omnes aliæque finales quæstiones sunt proprietatis, sive juris, pertinentes ad petitorium proindeque Ecclesiastici fori. Exceptio tamen est, si hæ & similes quæstiones motæ sunt super decimis, quas privilegio aliavæ concessione Apostolicâ perpetuò, & irrevocabiliter in laicos translatas esse constat, cum enim tali concessione à spirituali titulo omnino sint avulsæ, & inter bona laicorum patrimonialia ac prophana esse censeantur, perinde ut super aliis hujusmodi bonis, etiam de quæstionibus super iis motis cognitio ad judicem sæcularem pertinebit. Pet. Rebuffus de Decim. q. 10. n. 39. Begnudelli Bassi verbo Decima n. 116.

Si Decimæ titulo feudi à Summo Pontifice, vel Ecclesiâ recognoscantur, harum cognitio ad judicem Ecclesiasticum pertinet, prout id decisum est in unâ Ravennatensi Emphyteusis 28. Martii anno 1631, coram Merlino, quæ inter recentiores reperitur in parte 6. Decis. 42. ubi num. 15. expressè dicitur, quod etiam causa Decimarum, quæ datæ sunt in feudum sæcularibus, discutienda sit coram judice Ecclesiastico, licet enim Dominium hujusmodi Decimarum scilicet fructuum earum seu utile omnino spectet ad laicos, & feudum censeatur sæculare, tamen quia oritur, & dependet à jure spirituali. & Ecclesiastico, non potest judex laicus de illis cognoscere, deinde omnis controversia feudalis decidenda est coram Domino feudi directo, ergo & idem dicendum erit de Decimis ab Ecclesiâ laicis in feudum concessis. Pet. Rebuffus de Decim. q. 10. n. 35. Schmier lib. 32. tract. 1. cap. 4. Sect. 1. §. 3. n. 37. Si agatur possessorio ordinario (quod ordinarium vocant respectu summarissimæ, nam intuitu petitorii sum-

summarius adhucdum est) id est: si controversia sit *de jure possidendi*, sive de possessione *juridica* Decimarum tam antiquarum, quam Novalium, dummodo ecclesiastica sine, vera est sententia asserentium ejusmodi causam ad solum judicem Ecclesiasticum spectare, quam tenet Barthel. de *Decim. Sect. 8. §. 2.* hanc reddens rationem, quod talis possessio non sit sine jure, cum sit jus insistendi sive detinendi rem aliquam, prout definit Glossa in l. 1. ff. de *acquir. vel amitt. poss.* consequenter possessio rei spiritualis itidem spiritualis est, sequitur enim naturam proprietatis, quare sicuti laicus proprietatis est incapax, ita & possessionis juris spiritualis, ut expressè habetur in cap. 7. de *prescript.* & sicuti causa proprietatis, ita & causa possessionis circa spiritualia ad solum judicem Ecclesiasticum spectat. cap. 1. de *caus. poss.* & *propriet.* addatur Covarruvias *pract. quest. cap. 35. n. 1.* Si agatur in *possessorio summariissimo*, in quo juris ordine non servato, sine longo litis sustamine solum inquiritur, quis quomodocunque presentem possessionem docere possit, id est: si lis non sit de *jure possidendi* sed de solo possessionis facto v. g. an decimæ sint solutæ, ex quibus fructibus, quo loco vel tempore, an hic obligatus sit ad solvendum, an ille? Refert, inter quos de hujusmodi facto hæc lis sit: si enim uterque litigantium, vel saltem reus conventus *Clericus, Ecclesia vel monasterium* sit, illius discussio ad solum judicem ecclesiasticum pertinet, juxta illud: *Actor sequitur forum rei. cap. 5. & 8. de for. compet.* Si vero reus conventus sit *laicus*, de ejusmodi causa tanquam mixti fori etiam iudex secularis cognoscere potest, & locus est præventioni. Hæc pro theoriâ & secundum rigorem juris dicta sunt, praxis in hisce patriis omninò est contraria, & juxta illam tam in *possessorio ordinario*, quam *summariissimo* forum sæculare fundatum est, ne tamen inde eruas judicem Ecclesiasticum incompetentem esse, & per judicem sæcularem omninò excludi, sed locus præventioni ac in arbitrio actoris est, num reum in foro Ecclesiastico, num in sæculari convenire velit? ita, ut foro sæculari electo ad ecclesiasticum recurrere non licet. L. B. de *Cramer observ. tom. 1. observ. 282.*

Decimarum causæ summarie simpliciter de plano ac sine strepitu & figurâ judiciali in iudicio sunt tractandæ *clementin. cap. 2. de jud.* & potest iudex etiam non requisitus procedere ex officio compellendo possessores terrarum ad solvendas Decimas, si ei constet esse intra limites alicujus Parochiæ, tanquam notoriè delinquentes negando Decimarum solutionem. Moneta de *Decim. cap. 8. n. 76.* Nec à Decretis ad earum solutionem condemnantibus admittitur appellatio quoad effectum suspensivum, seu retardatæ executionis, sed tantum quoad effectum devolutivum. Barbosa de *offic. & potest. Paroch. p. 3. cap. 28. §. 4. n. 7.* limitatur tamen hæc conclusio 1) Si lis sit cum personâ Ecclesiastica, 2) Si fuerit appellatum à non admissione exceptionum, 3) Si controversia sit inter duas Eccle-

le præsentantes jus
vel amicabile com
Moneta 161. cit.
Decim. n. 48.
non solventi
in iustitiæ quod in
non habentur, præ
Bene. & Trident.
mitti non debent
ad additur in clement
deberent, non si
dum, & intra d
incompetentem, stat
monas, & benefici
modi administration
not.
Dec de Novalibus
novalium nullus n
quibet memor
CESARIS, & P
Dile

CO

CO

Ex

quædam præciæ fur
que indissolubile
Dilectam privatorum
tamen est, servato
Prescriptio non est
plectum.
Ius Nature adzqu

Alienatio rerum Eccl
Lex sit dicta amor
serva.
Beneficia curata ex
et ea jus potius.

clesias prætendentes jus decimandi. 4) Si fuerit allegatum privilegium Pontificium, vel amicabile compositio, secus verò, si fuerit allegata consuetudo vel præscriptio. Moneta *loc. cit.* n. 60. Begnudelli Bassi verbo *appellatio* n. 31. Pichler *de Decim.* n. 48.

Pœna non solventibus aut detinentibus Decimas præter peccatum gravissimum injustitiæ quod incurrunt *cap. 17. de Decim.* in jure duplex dictata est. 1) enim jubentur, præviâ tamen monitione, excommunicari *cap. 5. 6. 21. 26. de Decim. & Trident. Sess. 25. cap. 12.* 2) Ad sepulturam Ecclesiasticam mor-
tuos additur *in clement. cap. 1. de Decim.* ubi contra illos, si vel ipsi Decimas, quas deberent, non solvant, vel alios solvere prohibeant, & admoniti non desistant, & intra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam non fecerint competentem, statuitur, ut tam diu sint, & maneant ab officiis, administrationibus, & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, & si ejusmodi administrationes non habeant, ipsi Sententiam excommunicationis incurrunt.

Hæc de Novalibus Decimis dicta sufficiant, DEUS Optimus Maximus det ut mortalium nullus non solventium ac Decimas detinentium pœnas incurrat & quilibet memor sit illius Divini præcepti: *reddite CÆSARI, quæ sunt CÆSARIS, & DEO, quæ sunt DEI.* Cujus summa ratio præsentis

Dissertationis inauguralis Scopus sit &

F I N I S.

C O R O L L A R I A

Ex Jure Naturæ & Gentium.

- I. Spectato præcisè *Jure Naturæ* matrimonii contractum non esse omnino perpetuum, atque indissolubilem, mihi videtur esse Sententia haud minus probabilis.
- II. Duellum privatorum pro Defensione honoris est *Jure Naturæ* prohibitum, licitum tamen est, servato moderamine inculpatae tutelæ cum eade repellere invasorem.
- III. Præscriptio non est merum *Juris Civilis* inventum, sed & *Juris gentium* non ultimum placitum.
- IV. *Jus Naturæ* adæquatè distinguitur à *Jure gentium*.

Ex Jure Canonico.

- I. Alienatio rerum Ecclesiasticarum absque solennitatibus etiam pro foro interno nulla est.
- II. Lex sic dicta amortisationis ex causis publicis lata non est immunitatis, aut Justitiæ læsiva.
- III. Beneficia curata ex naturâ & origine sua sunt sæcularia, clericorumque sæcularium ad ea Jus potius.

- IV. Prælati hæreditatem ecclesiæ suæ delatam absque Sôlennitatibus validè repudiæ.
V. Vicarius Episcopi jurisdictione ordinariâ pollet.

Ex Jure publico.

- I. Ad legem Imperii publicam ferendam non requiritur consensus Statuum ut causa sociæ, sed ut conditio sine quâ non.
II. Clausula articuli IV. pacis Ryswicensis: *Religione tamen Catholicâ Romanâ in locis sic restitutis in statu, quo nunc est, remanente.* Etiam à Statibus Imperii Protestantibus acceptata fuit, nec ejus beneficium Catholicæ Religionis abstulit nova belli declaratio contra Regem Galliæ anno. 1702. ab Imperio facta.
III. Status Imperii gaudent jure reformandi non ex jure, sed cum jure Territorii, quod jus in communi praxi Imperii hætenus usitatâ fundatur, prout conceptis verbis loquitur instrumentum pacis Osnabrugensis art. 5. §. 30. *cum ejusmodi statibus immediatis cum jure territorii, & superioritatis ex communi per totum Imperium hætenus usitatâ praxi etiam jus reformandi exercitium Religionis competat.*
IV. Valet contra Concordata Nationis Germanicæ præscriptio maximè in favorem Ordinariorum.

Ex Jure Civili.

- I. Ex redditione chyrographi, non verò ex redditione pignoris, nec in casu, quo penes creditorem duo exstant chyrographa ejusdem debiti, & unum debitori fuit redditum, oritur pactum tacitum de non petendo.
II. Super relictis in testamento, tabulis non inspectis, non valet transactio.
III. Jure luendi pignoris nullo unquam tempore præferibi potest.
IV. Transactio bonâ fide inita ob instrumenta noviter reperta simpliciter rescindi non potest, benè verò interveniente simul latione ultra dimidium.
V. Negotiorum gestor, & quilibet pecuniæ alienæ administrator, qui eam in proprios usus convertit, ad centesimas usuras solvendas obligatur.

Ex Jure feudali & criminali.

- I. Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo, non verò acquirit jus primogenituræ contra filium ex intermedio matrimonio legitimè natum.
II. Filius repudiata patris hæreditate allodiali feudum ex pacto, & providentia Domini, non verò ex provisione juris feudalis retinere potest.
III. Fœmina per masculum exclusa perpetuò exclusa non censetur.
IV. Clerici in causis feudalibus subsunt curiæ feudali.
V. Liberi in parentes injuriæ jure veteris testamenti, quod in novo repetitur Matt. XV. 4. morte, sed apud nos mitius puniuntur, ac saltem, ut genibus nixi deprecantur, adigendi sunt.
VI. Poena ignis in incendiarios statuta non illis solum, qui ædificia, sed & qui alias res v.g. Sylvam incendunt, infligitur.

O. A. M. D. G.

erfia fit de jure possidendi
, quam Novatium, dicitur
ejusmodi cautela ad solam
de Decim. Sect. 8. §. 2. in
ne jure, cum fit jus inchoat
in l. 1. ff. de acquir. vel on
em spiritualis est, sequitur
Oratoris est incapax, in de
cap. 7. de prescript. h. de
spiritualia ad solum potius
propriet. addatur Conventus
summarissimus, in quo quoniam
ritur, quis quomodoque p
de jure possidendi sed de jure p
fructibus, quo loco vel tempore
inter quos de hujusmodi la
altrem reus conventus Conventus
olum judicem ecclesiasticum p
§. 8. de fin. unq. si ne
quam mixti sui cum p
ationi. Hac probetur h
patriis omnino est cunctis,
summarissimus tunc laicus
sed locus preventionis in
ico, nam in seculari conventu
cum recurrere non licet l. 1. §.

de plano ac sine strepitu l. 1.
cap. 2. de jud. de p
ellendo possessores terrenarum
ites alicujus Parochiz, inq
mem. Moneta de Duim. cap.
demnantibus admittit app
executionis, sed tunc qu
arch. §. 3. cap. 28. §. 4. §.
um persona Ecclesiastica
3) Si controversia sit ac

